Ammer beroligede undertiden spædbørn ved at give dem et dekokt af valmuekapselen. Tegning af Lorenz Frölich til H. C. Andersens eventyr »Anne Lisbeth«.

dets lyst i tre dage«, ligeledes om mælkesaften blandes med roden af øjentrøst (3). Knuste frø af opiumsvalmuen blandet med kvindemælk og safran gnides på smertende fødder (4).

Christiern Pedersen 1533: frø af opiumsvalmue og bulmeurt blandet med æggehvide og kvindemælk virker søvndyssende, ligeså når hovedet gnides med vanddekokt (1a–b), eller hvis man drikker afkog af frøene og flækkede kapsler med salatfrø i sødmælk og hovedet gnides med valmueblade knust med rosen- eller anden olie (6a-b); frøene indgår i plaster over indvortes byld (26a), kapselskaller blandes med stenkløver og bygmel til plaster på sidesmerter (27b); frø og blade knuses med rosenolie til plaster over syg lever (28b); valmue- og dildfrø blandet med mastiks og kogt i vin eller øl drikkes for kvalme (33a); valmue knust med hirse kogt i gede- eller komælk og blandet med bukketalg indtages for diarré (41a), de knuste blade bages i kage og spises for blodsot = dysenteri, »det er tit forsøgt her i landet af mange og hjalp dem vel, efter hvad de fortalte mig« (50a); øl- eller vinafkog af opiumsvalmuefrø, baldrian og fennikel drikkes mod lændesmerter (56b), frøene knust i kvindemælk koges med voks til plaster på podagra (76b); indgår i omslag på armens pulsåre for malaria (78a); bladene knuses med eddike til omslag på helvedsild (84a).

Henrik Smid 1546ff (5): (opiumsvalmue)frøene indtages for svimmelhed, de virker beroligende og søvndyssende – »man må give børn af dette frø i grød eller mælk, når de er urolige og ikke vil sove«. Saften har samme virkning, men er stærkere og dyrere og kan indvortes brugt gøre større skade end gavn. Frøene eller saften drukket med vin stiller »hovedets flydelse, som falder ned på tungen«; stiller hård hoste og diarré samt menses. Valmuer »er alle gode og nyttige til vilde og urolige mennesker, som ikke kan sove, lagt som plaster på panden og tindingerne«. Tampon vædet med saften og stukket i næsen virker også søvndyssende, i vagina stilles menses og mensessmerter. Vanddekokt af kapslerne har samme lægekræfter, det kan som omslag også stille »den vilde ild« (hudsygdom). Dekoktet eller saften (opium) blandet med mandelolie dryppes i smertende og susende øre. – Valmueolie virker søvndyssende, kan anvendes for »alle bræk og hede betændelser«, til bylders hævelse, der skyldes koleriske væsker; blandes med æggehvide og salatsaft til omslag på smertende kønsdele. – For at falde i søvn drikkes vinafkog af kornvalmuens kapsler eller det lægges som om-

slag på hovedet; frøene knust med honning indtages mod forstoppelse; destilleret vand af valmuer stiller »indvortes hede« og kan uden fare drikkes for alle koldesyger, det køler leveren, anvendes til gurgling mod halsbrand og -brynde. Simon Paulli 1648, 101, 310f: (opiumsvalmue)-frøene bruges »efter apotekernes kunst« mod raseri og hovedet galskab, emulsioner deraf mod heftig feber og for at patienten kan falde i søvn. »Dog er her at påagte, at nogle ammers slemme vane ingenlunde bør tilstedes, som imod forældrenes vilje tager enten frøet af denne valmue eller også den sirup, som af det beredes ... og indgiver børnene, når de er kede af at våge og ikke kan fordrage, at børnene skriger eller skråler, ikke så meget for at børnene kan blive rolige som at de selv kan komme til at sove og snorke som hine vilde heste eller puste og blæse som hine store og fede bagersvin på svinestien«, thi børnene kan falde i så dyb søvn, at de kvæles af hoste »og bedrøver dermed deres gode og kære forældre«. – Frøkapslerne bruges til søvndyssende fodbad, tilsættes dild virker de endnu bedre. I øvrigt er opium »ikke for den gemene mand« (lægfolk), men et medikament, som »ingen kan eller må bruge uden den, der ret forstår lægekunsten«. – En sirup af vild valmue er lægfolk ikke ubekendt og i lang tid blevet meget benyttet af mange læger mod lungehindebetændelse, især et destilleret vand heraf, når »blodet for de slemme vædskers hastige og overmåde strenge rørelse og bevægelse ... falder en an og angriber siden og den tynde hinde, der sidder inden for sidebenene«.

mue anføres i farmakopeen 1772, sidstnævnte droge til 1868.

LITTERATUR: (1) *343* 30f,136f jf. 270; (2) *15* 79; (3) *348c* 66–69; (4) *348b* 49; (5) *841* 1577,15,127; (6) *488o* 179; (7) *328f* 2,122; (8) *488o* 180; (9) *865* 197; (10) *328f* 1,177f,216f; *278* 12,1936,110 (1800–t); (11) *187* 23; (12) *488o* 236; (13) *328e* 131; (14) *408* 1854,57; (15) *885* 28,1952,15; (16) *634* 19188; (17) *380* nr. 23,1967.

ANDEN ANVENDELSE

Børn åbner varsomt blomsterknoppen, glatter kronbladene ud og krænger dem bagover, således at de danner kjolen og frugtknuden med støvfanget bliver krop og hoved på en lille dukke. Kronbladene lægges over tommel- og pegefinger på knyttet hånd og slås itu med et lille knald, jf. navne s. 204.

Til en rødmende person siges: Jeg synes, du bli'r så rød i hovedet som en *blårrekok* = valmue (Als; 1). *Valmue* er ældre slang for lærerinde i en almueskole (2).

Kronbladenes saft farver rødt (3). Store sølv- eller guldbroncerede kapsler anbringes i vaser om vinteren.

LITTERATUR: (1) *944b* 190; (2) *85b* 167; (3) *398* 1806,513.

PROSA OG POESI

De store valmuers sortkrenelerede frøhuse minder med vægtfuld stejlhed om Palazzo Vecchios tårn, fra toppen vajer endnu en enlig blodfane ... få af de vilde blomster i Danmark rykker frem under så flammende faner som de val-

131d 185; (29) a *1002h* 13; b *1002c* 127; *b* 41; (31) *119* 26,45; (32) *392c* 36; (33) (34) *967d* 7 sml. *967f* 27; (35) *39b* 19; (36) (37) *680* 59; (38) *632* 103; (39) *439b* 34f; 23; (41) *117d* 82f; (42) *490c* 74f; (43) *818;* e 5,11f,15,24,31.

urt, *Chelidonium majus*

ndtil 80 cm høj, bladene er fjersnitdelte pede afsnit og bleggrønne på undersiden, rne gule, frugten en lang smal kapsel. anten indeholder en orange mælkesaft. elig ved gærder og huse i de fleste egne, på øerne.

n være forvildet fra dyrkning i middelal-klosterhaver (1), »for sin nyttes skyld den også i haverne« (1774; 2); endnu tningen af forrige århundrede dyrkes lægeplante i adskillige landsbyhaver.

o. 1450ff med uvis oprindelse; sagn tiden beretter, at svalen kastede bl.a. rt til sine unger med syge øjne (1).

strunke *Otto C. Fønss* (15).

Valmuen blussende ho'det taber, · blot vinden dikler den med en kno (a), valmuen kasted sine bægerflige · og svang nu nøgen i sin røde pragt (b) *Jeppe Aakjær* (29). Valmuen strammer sin kyse til nat *Harald H. Lund* (30); den slanke valmu bærer · sin røde silkedragt *Anna Baadsgaard* (31) ... Rund som en underkop · udspiles af et vindpust kjoleranden · hvidt som et sejl omkring den sødes krop. · Et blik, et smil, og pigen er forbi, · valmuer, vinden lukker op og i. *Hakon Holm* (32). Dit ansigt i mørket mod mit · er som valmuen svalet af duggen *Noemi Eskul-Jensen* (33); den røde valmu vugger · på stængelen for lyst · sin blomst, der er som hjertet · i en kysset piges bryst *Jørgen Vibe* (34). Han plukked valmuer langs stien gennem rugen, · forelsket i den fine røde silke · og skyndte sig tilbage, hvor hun ventede · og rakte ham – de nøgne, grønne stilke *Birthe Arnbak* (35). Et måneskinshav over hvide liljer, · en valmuemark i en solnedgangsstund, · så lysende hvidt er dit bryst bag silken, · så blødende, sanse-rød er din mund! *Robert Hansen* (36); og den lille røde mund, der svulmer · som en dejlig blomst fra

110; (28
(30) *561*
221 45;
337 84;
(40) *724*
(44) *967*

Svale

bliver i
med lap
blomste
Hele pl
Almind
navnlig

Den ka
derens
plantes
ved slu
den som
Svaleur
fra old
denne u